

ถ้าเข้าใจเรื่องผัสสะจะไม่เกิดทุกข์

ประสิทธิ์ ศรีสมุทร*

ผัสสะหรือสัมผัสท่านแปลว่า กระแทก การถูกตบที่ทำให้เกิดความรู้สึก ความประจวบกันแห่งอายตนะภายใน อายตนะภายนอกและวิญญาณ มี 6 คู่ เริ่มแต่จักขุสัมผัส สัมผัสทางตา จนถึงโนสัมผัส สัมผัสทางใจ

ตัวอย่างคู่แรก ตากระทบกับรูป เกิดจักขุวิญญาณ เรียกว่า ผัสสะ ผัสสะทั้ง 6 ทางนี้เราจะปิดกั้นไว้ไม่ให้เกิดก็ย่อมไม่ได้ นอกจากทำให้ตาบอดทำให้หูหนวกเท่านั้น เมื่อเกิดวิญญาณ (ความรู้สึก - ความเข้าใจ) ก็จะทำให้เกิดเวทนา คือความชอบใจ ไม่ชอบใจ หรือเฉย ๆ ตรงนี้แหละที่จะนำมาพุดกัน เราควรให้เวทนามันเกิดไปตามธรรมดาของมันหรือจะให้มันเป็นอย่างไรร

มีหลักการว่า เมื่อมีผัสสะแล้วจะเกิดเวทนา ถ้าเป็นสุขเวทนาแล้วเพลินในสุขเวทนา ถ้าเป็นทุกขเวทนาแล้วเพลินในทุกขเวทนา เปรียบเหมือนขึ้นสวรรค์หรือตกนรกก็ได้ แต่ถ้าไม่เพลินทั้งสุขเวทนาและทุกขเวทนาใด ๆ เลย เรียกว่า ถึงนิพพาน คือ จิตจะสงบเย็น พระพุทธองค์ตรัสว่า จิตนี้ประภัสสร มัวหมองเพราะกิเลสจรเข้ามาเป็นครั้งคราว

การไปหลงเพลินในเวทนา อย่างใดอย่างหนึ่งนั่นแหละเป็นอาการของตัณหาและอุปาทาน เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ขึ้นที่จิต จิตมัวหมอง เพราะขบวนการแห่งผัสสะที่ประกอบด้วยอวิชชา

จะอย่างไรจึงจะไม่เกิดทุกข์เมื่อผัสสะ ตอบว่า จะต้องผัสสะด้วยวิชาคือ มีปัญญา กำกับ อย่าให้เกิดอวิชชาคือหลงเพลินในเวทนาเด็ดขาด เช่น เมื่อได้ยินเสียงแล้วก็ทำไปตามหน้าที่สมควรจะอย่างไรก็ทำหน้าที่ให้ถูกต้อง อย่าไปหลงรักหลงเกลียดมัน มันเป็นธรรมดาเมื่อเกิดขึ้นมาแล้วก็ผ่านไปไม่จริงยั่งยืน เรียกว่าแก้ไขเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นด้วยจิตที่ปกติ ไม่ต้องยึดอัดจิตใจ ไม่ให้มี “ตัวเรา - ของเรา” เข้าไปรองรับเหตุการณ์นั้น แต่ให้มีจิตที่มั่นคงแล้วแก้ไขไปตามหน้าที่

*อาจารย์พิเศษ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

อยากจะถามว่า ที่เราเกิดมาเป็นตัวเป็นตนนี้เพื่ออะไรกัน เพื่อจะให้จิตใจเป็นทุกข์หรือไม่ให้เป็นทุกข์ ทุกคนไม่อยากจะเดือดร้อนใจ อยากอยู่สบาย ๆ แนวปฏิบัติก็คือว่า อย่าไปเพิลิดเพลινในเวทนา ในเมื่อเกิดขบวนการแห่งผัสสะ ให้มีปัญญาเข้ามาควบคุมกำกับจิตใจเอาไว้ พุดง่าย ๆ คือให้ระวัง - สำรวมจิต รักษาจิตประภัสสร ดวงเดิมเอาไว้ให้ดี อย่าให้มัวหมองเพราะกิเลส ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อเราขาดสติหลงเพลινในเวทนา

ผู้เขียนได้ฟังท่านผู้รู้สอนไว้อย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็สอนไว้อย่างนี้ ท่านผู้ใดจะคัดค้านก็เชิญตามสบาย แต่ขอรับรองว่าเมื่อเกิดความเร่าร้อนใจ ว่าุ่นใจขึ้นมาเมื่อใดเพราะขบวนการแห่งผัสสะ ขออย่าได้โทษหลักคำสอนทางศาสนาเป็นอันขาด นรกจะกินหัวเอา ไม่เชื่อก็ลองดู

